מצא שלשה אם יש ביניהן מארבע ער

שמונה הרי זו שכונת קברות ובודק ממנו

ולהלן עשרים אמה מצא אחד בסוף עשרים

אמה בודק ממנו ולהלן כ' אמה שרגלים

לדבר שאילו מתחלה מצאו נוטלו ואת

תפוסתו אמר מר מארבע ועד שמונה מני

אי רבנן הא אמרי ד' אמות על שש אי ר'

שמעון הא אמר שש על שמונה לעולם ר'

שמעון היא והאי תנא הוא דתניא ימצאן

רצופין ואין ביניהן מד' אמות עד ח' יש להן

תפוסה ואין להן שכונת קברות רבי שמעון

בן יהודה אומר משום ר' שמעון רואין את

בי מצעיים כאילו אינן והשאר מצמרפין מר'

אמות ועד ח' במאי אוקימתא כר' שמעוז

אימא סיפא בודק הימנו ולהלן עשרים אמה

מני אי ר"ש עשרים ותרתין הויין אי רבנן תמני

סרי הויין לעולם רבגן היא וכגון דבדק

באלכסונא ומדהא באלכסונא הא נמי

באלכסונא עשרים ותרתי הויין חדא

באלכסונא אמרינן תרי באלכסון לא אמרינן

פב א מיי׳ פ״ט מהל׳ צ ב מיי שם הלכה א:

רבינו גרשום (המשר)

של חצר של פני המערה הרי י״ד אמות ואכתי איכא למיחש למערה אחרת שכך שנינו במתני״ בין לרבנן

שנינו במתניי בין לרבנן ובין לר׳ שמעון קתני מתני׳ דפותח ב׳ מערות לתוכה אחת מיכן ואחת מיכן ולר׳ שמעון ד׳ הרי בין מערות שתסרי אמות ושש אמות

שבחצר הרי כאן כ״ב אמות

וכך צריך לבדוק והיינו ב׳ אמות דמיותרות הכא טפי נשאיל לקמן אליבא דמאן

קאמר דמשום ספיקות בית

. הקברות בודק כ' אמה: מצא אחד כשהיה בודק

בסוף כ׳ אמה בודק הימנו ולהלן כ׳ אמה. דודאי שכונת בית הקברות היה:

שרגלים לדבר. כלומר דבר

ברור וידוע הוא שאלמלא

ברור וידוע הוא שאלמלא שהוא שכונת קברות מי שהיה מוצא המת יחידי תחלה היה נוטלו ואת תפוסתו ולא היה בודק

. יותר אלא כיון שלא נטלוהו

. להכי הניחוהו שידוע ששם

שכונת קברות ולהכי צריך לבדוק הימנו ולהלן כ׳ אמה עוד דחיישינן לשכונת

קברות אחריתי: ד' אמות

. על ח' דהא מתני' דנזירות

מאן קתני לה. אי רבנן דמתני' ד' על ו' קאמרי

ר' שמעון היא. דהכי נמי

. קאמר ר' שמעון דדין ארכה

. של מערה ח' אמות והאי

של כועדה היא אמות הוא: דקא מפחית ב' אמות מן דוחב ור' שמעון קאמר שש דוחב הא לא קשיא האי

תנא סבר לה דר"ש האמר

נמי ד' על ח'. דתניא מצאן

רצופין טפי מג' ואין ביניהם שיעור מד' אמות רוחב ועד ח' אמות באורך

ש להם תפיסה כו". ור"ש

בן יהודה אומר משום ר"ש

. כו' ומתני' היינו אליבא

בי יכייב רהאי תנא דר״ש בן יהודה:

כאילו אינן והשאר ג' מתים מצטרפין מד' ועד ח': במאי אוקימתה. להא מתני

דנזירות: כר' שמעוז. ואי ז נוירות: כרי שמעון. ואי ר״ש אמאי קתני בודק ממנו ולהלן כ׳ אמה ותו לא והא

כ״ב הויין ח׳ ממערה זו ושש מן החצר שלפני

המערה וח' ממערה אחרת

שמצד השני מן החצר הרי

ממנו ולהלן כ' אמה והא לרבנן לא הוי אלא תמני

סרי ותו לא משום דקסברי רבנן מערה שש באורך והחצר ו' באורך והמערה

שמצד השני של החצר נמי

ו' באורך היינו י"ח אמה

וי באורך היינו ייז אמה ואנן בעינן כ' אמה: לעולם מתוקמא מתני' דנזירות דקתני בודק כ' אמה כרבנן. והאי דקשיא לך לרבנן תמניסרי הויין הא לא קשיא

. כדאמר רב הונא בריה דרב

יהושע לעיל באלכסונא דמוקי להו לכוכין כי חרותא באלכסונא הכי נמי

באלכסונא וכי האי גוונא

דבודק באלכסונא שהמערה הויא ד' על ו' והנהו ו'

"ב חומשין דכל אמתא

בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא והנהו

חומשי באכטונא הוונה:
י"ב חומשין העודפין הויין
ב' אמות ותרי חומשי
משתכח דהא מערה
באלכסונא ח' אמות ותרי

חומשי וחצר ו' אמות

ואידך מערה ו' אמות הרי נאן כ' אמה וכמשנה דנזירות הוא דקתני בודק

. הימנו ולהלן כ׳ אמות ואם

בודק המערה

פרט לידוע דדוקא נמלא הוא דבעינן מושכב כדרכו פרט ליושב ושראשו מונח בין יריכותיו דאית לן למימר דנכרי הוא דישראל לא מותבינן ליה אבל ידוע שישראל הוא בכל ענין שיהיה יש לו תפוסה ותימה לפירושו דמאי אשמעי׳ אטו סלקא דעתיך דמושכב כדרכו

יגרום שיהיה לו תפוסה כיון שידוע שהוא ישראלא ועוד קשה דלא הוי דומיא דמת פרט להרוג ולא דומיא דמושכב 6 [פרט ליושב] כדרכו כי [פרט לרחשו בין חרכובותיו] ונרחה לפרש פרט למלוי פי׳ פרט לידוע ולא בידוע דהאמר התם אחד ידוע ושנים מחלה דההוא ידוע שהוא נהבר שם ולא שידוע שלשם קבורה נקבר אבל האי פרט למצוי היינו שידוע שלשם קבורה נקבר שם דיש לו שכונת קברות ואסור לפנותו משם ואע"פ שהוא קבר יחידי כדתניא בפ׳ נגמר סדין (סְנהדרין דף מו:) קבר הידוע אסור לפנותו פנהו מקומו אסור בהנאה רשב"א וכן פר"י בנזיר והא דאמר בנזיר דבעי׳ שלשתן ידועין [או] תחלה פ"ה דהלכתא גמירי לה ואין נראה לר"י דלא שייך כאן הלכתא גמירי להוי לבר שיש בו טעם לכשיש ב׳ שלא היו ידועים ואחד ידוע לית לן למימר שלשם קבורה נתון שם כיון שהיו שם עדיין שנים שהרי כשנקבר זה לא היו אותן ב׳ ידועין בוכן ב׳ ידועין ואחד תחלה אבל שלשתן ידועים

או שאינן ידועין סתמא דמילתא דלשם קבורה הניחום שם: מארבע אמות ועד ח'. פ״ה דס״ל להאי תנא דתוכה של מערה ד' אמות על ח' וס"ל נמי דג' מחים נקברין בכוחל מערה דלא הוי אלא ד' אמות וקשה לר"י דלקמן דייק מני אי ר' שמעון אי רבנן הו"ל למידק נמי דלא אתיא לא כמר ולא כמר דהא אין בין כוך לכוך כשיעור שיש במשנתינו שהוא אמה בינתיים לכ"ע ומיהו איכא למימר דמתני׳ כרשב״ג דאמר הכל כפי הסלע ג ועוד הקשה ר"י דהך משנה דהמולא מת איתא נמי באהלות (פט"ו מ"ג) וקתני נמי התם בסיפא הבודק בודק אמה ומניח אמה ואי סבר האי תנא דליכא אלא ב' טפחים בין כוך לכוך אמאי מניח אמה ד ומיהו בלא"ה לריך ליתן טעם אמאי דקתני בתוספתא דאהלות (פט"ו) דאיכא התם (נ) מאן דאמר בי [דלב"ה] בודק אמה ומניח שתים אמאי מניח ב' כיון שאין כי אם אמה בין כוך לכוך אבל ודאי קשה לפ"ה דאמר ר' שמעון בסמוך רואין את האמצעיים כאילו אינן והשאר מצטרפין מד' אמות ועד ח' והיאך יצטרפו לשיעור ד' אמות אי רואין לאמצעיים כאילו אינן א"כ הוי אמה בין כוך לכוך ואין ודי להיום אלא ב' טפחים כיון דשלשתן בד' אמות ומפרש ר"ת דהנך ג' דקתני הכא שנים מהן מרוחב המערה ואחד מאורך היש בין כוך לכוך אמה כשיעור דמתני' וד' אמות היינו לשנים שברוחב ב' אמות ואמה בינחיים הרי ג' והשלישי ימלא בסוף אמה רביעית חלי אמה מרוחב המערה וחלי אמה מארכה בזוית והשתא אתי שפיר דכשמלאן רלופין ממש רואין אמצעיים כאילו אינן וליכא אלא אמה בין כוך לכוך י: בודק הימנו ולהלן כ' אמה. רגילין היו להנים לד מרגלומיו כלפי המערה ומיירי כשנמלא ראשו ללד מערה ומרגלותיו הפוכין לצד אחרת דאית לן למימר ממערה אחרת הוא לפיכך בודק

רב

דהמערה ארכה ח׳ א״ככ׳ ותרתין הויא ה: ובגון שבדק באלבסונא. פ״ה דאלכסון ד׳ על ו׳ הן ב׳ [אמות] כאלכסון של ה׳ על ה׳ ולא יתכן שהרי בד׳ על ו׳ תן החוט באלכסון של ד' על ד' כזה יהיה לו ד' 30,00 אמות וח' חומשין ועוד נשאר לד למטה ב' אמות ובין הכל לא יהא החוט ארוך אלא ז׳ אמות ושלשה חומשים וכל שכן אם ילך החוט ביושר באלכסון מארבע על ו' שיהא פחות ועוד על כרחך אלכסון של ה' על ה' גדול gala

להלן כ׳ אמה: במאר אוקימתא בר"ש. הלשון דחוק מאד דמשמע דמשום דאוקמה כר"ש פריך והדר פריך מני אי ר"ש אי רבנן

דלא אתיא כשום תנא ועוד דמגופה מצי למיפרך דכיון דקתני

יותר דהא בה' על ה' יש כ"ה אמות ובארבע על ו' יש כ"ד': הכא

הויין י"ב דשני מערות ושש דחלר: לעולם. הך סיפא רבנן היא ורישא ר"ש וסיפא רבנן: ה"ג וכגון דבדק באלכסונא. וכ"כ בפר"ח כלומר שבדק מערה ראשונה באלכסון כי המערה הויא לרבנן ו' על ד' וכשמלא ג' ממים ורולה לבדוק לפניו כותלי המערה שיש בהן כוכין מכאן ומכאן באורך ד' אמות והן מסודרין בכותל שארכו ו' נמלא מקום הכוכין בתוך כותל המערה ארבע

נפשך לומר הא אכתי פשו . להו ב' חומשיו על כ' ואכתי לא כ' היא הא לא קשיא משום דההיא מערה לאו מרובעת היא דלא הויא ו' על ו' כי אם ד' להו בי חומשין על כ' אכתי א כ' היא הא לא קשיא משום דההיא מערה לאו מרובעת היא די אל היא זי על ז' כי חם ד'.
על ז' זבההוא קצרות של מערה מחסרינן הני ב' חומשין דנכנסין להתם ומשום הכי לא מדקדק להו מחשבון: ומקשינן מדהא
מערה מדד לה באלכסונא איד בערה נמי של אידך צד של חצר מודד לה נמי באלכסונא אי הכי דתרוייהו מודד להו באלכסונא
טפי להו יותר מכ' דכ"ב הויא דאידך מערה מייתרא נמי באלכסונא י"ב חומשין ואכתי מתני מני: ומשני חדא מערה באלכסונא
אמרינן דבודק. תרי מערות באלכסונא לא אמרינן ולעולם כרבנן מתוקמא דקתני בודק ממנו ולהלן כ' אמה. והא דקמקשינן
הכי לר' שמעון לא מקשי' אלא מסיפא דהא מתני' דרישא ודאי לא מיתוקמא כרבנן משום דאכתי איכא למיפרך דאי רבנן
הכי לר' שמעון לא מקשי' אלא מסיפא דהא מתני' דרישא ודאי לא מיתוקמא כרבנן משום דאכתי איכא למיפרך דאי רבנן הא אמרי ד' אמות על ו'. אבל כר' שמעון מתוקמא משום דתרי תנאי אליבא דר' שמעון ולא דייק הכא אלא מסיפא

מלא שלשה. מתים מושכבים כדרכן זה בלד זה אם יש בין הראשון לשלישי קרוב לד' אמות או קרוב לח' הרי זו שכונת קברות ולא יטלם מכאן דקנו מקומן דסבירא ליה להאי חנא חוכה של מערה ארבע אמות על ח' וסבירא ליה נמי שג' מתים נקברים

בכותל רחבה דלא הוי אלא ארבע אמות כילד ג' אמות לשלשה כוכין וב׳ טפחים בין כוך לכוך וטפח לזוית הרי ו' טפחים סך הכל ד' אמות ובכותל הארוך ח' אמות יקבור לפי חשבון זה ו' מתים בו' אמות ושני אמות הנותרות הן י"ב טפחים לא מהן י׳ טפחים לה׳ אוירות שבין ששת הכוכין טפחיים לכל אויר ואויר נשארו טפחיים לזויות והלכך כשמולאן שלשה בתוך ד' אמות איכא למימר זהו כותל קלר של מערה שכנגד הפתח. וה"נ איכא לספוקי בכותל הארוך אלא שעדיין לא נתמלאו כל הכוכין. וכן אם מלא ג' מפוזרין בתוך ח' אמרינן באורך המערה נקברו אלא שעדיין יש כאן ג׳ כוכין שנתמלאו עפר כשנפלה המערה ועדיין לא נקבר בהן מת. אבל מלאן רצופין יותר משיעור הזה אין זה שכונת קברות אלא ע"י הדחק נקברו לשם על מנת לפנותן היום ולמחר ולא קנו מקומן וגם אין לריך לבדוק יותר. הכא לא גרסינן כמלא המטה וקובריה: ובודק ממנו ולהלן כ' אמה. היכא דמלא ג'

בד' אמרינן רוחב המערה הוא וכנגדו פחח החלר ויש עדיין מערה אחרת כנגדה חוץ לחלר והחלר בין שניהן הלכך בודק ממקום שכלים גוף המתים ללד המערה כ' אמה כילד ח' אמות אורך המערה ובודק בכחלים משני לדדין ואח"כ בודק שש אמות דחלר מפני המערות הפתוחות לה מכאן ומכאן לר"ש נמי דהיינו בדיקה כ' אמות כנגד החלר בשביל ב' המערות מכאן ומכאן וחוץ לחלר עדיין ח' אמות מפני מערה חילונה שכנגד זו הרי כ"ב אמה ולקמי" פריך אמאי לא קאמר בודק כ"ב אמה. וה"ה דאיכא לספוקי בהנך ג' מחים שבארבע אמות שמא זהו אורך המערה שקוברין בה ועדיין לא נתמלאת ולריך נמי לבדוק כנגדן עד ד' אמות שיש מכאן עד כותל הארוך שכנגדו דשמא כנגד מתים הללו יש מתים אחרים הקבורים בכותל שהוא ארוך ח' ועוד לריך לבדוק מלמעלה ומלמטה כ' אמה דהיינו מ' אמה דשמא זוהי מערה שבמזרח החלר ויש עדיין מערה אחרת כנגדה במערב החלר א"נ זוהי שבמערב החלר ויש עדיין מערה אחרת במזרח החלר. ותנא לשון קלר נקט בדיקת כ' אמה לאשמועי׳ דאורך ב׳ מערות וחלר לא הוו אלא כ׳ אמה כדלקמן ומדעתך לא ובדוק בדיקות כ' טובא בכל לד דאיכא לספוקינהו כדפרישית. והיכא להוו לה הג' מתים מפוזרין בח' אמות ודאי הדבר ידוע שבאורך המערה נקברין ולא ברחבה וא"ל לבדוק אלא כנגד ד' אמות מפני כותל המערה שני שכנגדו ומלמעלה ומלמטה כ' אמה דלמא מערה זו במזרח החלר ויש עדיין מערה אחרת במערבו או דלמא במערב החלר היא ויש עדיין אחרת במזרחו. וכללא דמילתא כל היכא דמספקא לי׳ (ה) חצר צריך לבדוק מד׳ רוחותיו לר״ש בודק ממנו ולהלן כ׳ דמי יימר דמבית הקברות זה הויא ההיא מערה שמא הבר אחר הוא וחצר אחרת של אדם אחר וצריך לעשות גם לשם בדיקות דלעיל דכמו שיש כאן קבר יש לומר עדיין יש כאן בהך שדה קברים אחרים טובא: שרגלים לדבר. אחרי שכבר נמלא בשדה (כ) זה שכונת קברות: שחילו מתחלה מלחו. קודם שמלח ג' מתים הללו דליכא השתא רגלים לדבר היה נוטלו ואת תפוסתו כדאמרן [קא:] המוצא מת כו' נוטלו ואת תפוסתו אבל עכשיו שנמצא לבסוף חשבינן לההוא יחידי שכונת קברות אלא שעדיין לא נקבר בההוא מערה יותר: לעולם ר"ש היא. דאמר אורך מערה ח' והאי דאמר רחבה ד' תרי תנאי אליבא דר"ש והאי תנא דהך ברייתא אליבא דר"ש: יש להן תפוסה. מאחר שמצאן מתים ולא הרוגים וגם מושכבין כדרכן והיינו החוא חנא דלעיל ואליבא דר"ש אתיא: משום ר"ש כו'. ר"ש סתם היינו ר' שמעון בן יוחי: כאינו אינן. וטעמא מפרש לקמן בשמעתין [ע"ב]: כ"ב הויין. שתי מערות של ח" ח׳ ושש דחלר הרי כ״ב: וחי רבנן. מוקי להך סיפא אע״ג דרישא ודאי לא אתיא כרבנן האמרי במתני׳ [ק:] אורך מערה ו' ותמני סרי

הגהות הב"ח

(ל) רשב"ם ד"ה וכודה וכו' (ח) רשב"ם ד"ה וצודק וכר דמספקח ליה באיזה צד לרין לצדוק: (ב) ר"ה ערגלים וכר בשדה זו שטות: (ג) תום' ד"ה מארבע וכר דאיכת המס למאן דאמר דלכ"ע בודק אמה: (ד) בא"ד בין כוך לכוך ואין ראוי להיות:

מוסף רש"י

אם יש ביניהן מארבע עד שמונה. אס יש כין ראשון לשני מתחילת ארכע לסוף . ארבע, דהיינו לרוחב המערה. מו בט, זהיים לוחב המערה, או שהם מושכבין בחוך שמונה כמדת אורך המערה, שהאחד במחלת אחד והשלישי בסוף ח', דהכי מוקי לה אליבא ח', דהכי מוקי לה אליבא לרכגן ול"ם (נזיר סד:). הרי זו שכונת קברות. וקנו מקומן ואט"פ שאין שם כראוי, כדגרסינן התם שנפתח לתוכו כוכין ששוכנין מיכן לאורך המערה, דאיתרמויי איתרמי, דלא הספיקו לקבור שם אלא הללו שלשה מחים שם תנח הנכו שכשה מתים והואיל וזו שכונת קברות יש לחוש שתא נעשו כאן שתי מערות אחת מכאן ואחת מכאן וחלר באמצע שהוא שש על שש, ולריך שיהה בודק ממנו ולהלן עשרים אמה, שהוא כמנין שני מערות והחלר שביניהם (נודר טה.).

מוסף תוספות

א. דהא פשיטא דלא ממעטינן יושב מתפוסה אלא משום דאמרינז גוי הוא ובידוע ליכא למימר הוא ובידוע ליכא למימר הכי. למנ"ץ, ב. שבאחד או שנים אנו תולין שלא נקברו שם אלא לפי שעה והיה דעתם לפנותם או נקברו בשדה בלא רשות נקברו בשדה בלא רשות הבעלים ולא קנו מקומם. פ" הלח"ש מיר סה. ג. דמיירי בסלע קשה. ריענ"א, T. ולא נהירא לאוקמה בתרי תנאי. למנ״ן. ה. כפי סדר הראוי לקבור שלשה מתים לתכן. זו. כפי טוד זו אוי לקבור שלשה מתים במערה שרחבה ד' אמות וארכה שמונה אמות. תוס' נזיל סָל: 1. [ו]מאותו רוח שמצא בה השנים מתחיל למדוד מראש הכוך עד עד מארם אמה וכר, [ו]מן עדים אמה וכר, [ו]מן אחרת יכול להכיר אי זו מעדה היא ולאי זה רוח בריק לבדוק. מ"ן. ז. דה ברי שמעון אויקמינא והיכי פרכינן אי רבנן היא. כיר שמעון אויקמינא הוצריך מיעניא 1. ז. לא הווה צריך מיעניא 1. ז. לא הווה צריך לא שנשיי ניי אלא דוויתא ולא דוויתא ולא דוויתא ולא דוויתא ולא דוויתא ולא דוויתא למדוד מראש הכוך עד לאקשויי מני, אלא דניחא ליה לברורי דליכא מ״ד הכי. ר״ן. ט. שלא אמרו כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי [באלכסונא] אלא במרובע גמור. אלא במרובע גמור. ריטנ״ה, י. אלא הכא ה״פ כי זה לא בדק הי"ח אמות כי זה לא בדק הי״ח אמות
ישרות אלא כעין אלכסון
שהיה מתעקם והולך
לראות אם יפגע מכאן
ומכאן עד שהוסיף
באלכסון שתי אמות ועלו לכ׳ אמות. שס.

רבינו גרשום

אבל אם מצא ג' וביניהם אבל אם מצא גי וביניהם מד' אמות ועד ח', הכי משמע ליה להאי תנא דסתם מערה ד' אמות על ח' באורך אית לה ומשום הכי אם מצאן הני ג' בד' אמות איכא למימר דהג׳ אמות איכא למימר דהגי כוכין ברוחב היו מושכבין ובודאי שכונת קברות היא ובודק עוד והכי סביר ליה

רבודק עוד והני סביר ליה הכי כוכין דינייהו הכי כוכין ביניהו הכי הכי עצמו אמה ובין כוך ראשון לכוך שני ב' טפחים והכוך השני אמה ובין כוך שני לכוך שני ב' טפחים והכוך השני אמה ובין כוך שני לכוך שני ב' טפחים והכוך השלישי אמה ובין כוך שלישי לכוחל המערה טפח הרי כאן הכינסין גופייהו ג' אמות ובין המפסקות שבין כוך לכוך ולשני צדי השליש אמה ובין כוך שלישי לכוחל המערה טפא הני ג' הוא ממות מפוורין איכא למיחש שמא שבין כוך לכוך ולשני צדי השאנה נשלמת מן הכיכין שרארון להיות בארכה משום דאיכא למימר דאכחי לא הספיקו להשלים מכל וכל ואכתי הוה בדעתייהו לאותבי עוד ג' כוכין אחרים דהיינו ו' כוכין לח" אמות של מערה וההפסקות שבין כוך לכוך ב' טפחים טפח מכאן מכוחל ולכוך וטפח מיכן מכוחל ולכוך היינו י"ב טפחים שבין וב' טפחים " להפסקות שהן ב' אמות ובידוע שהן שכונת קברות בודק הימנו ולהלן כ' אמה ח' אמות מן המערה זו באורך ושש אמות